

ZAHA HADID

Světově proslulá architektka Zaha Hadid se narodila roku 1950 v Bagdádu v Iráku. Studovala nejprve matematiku na American University v Bejrútu v Libanonu, poté architekturu na Architectural Association v Londýně. V letech 1977 až 1980 spolupracovala s Remem Koolhaasem a Eliou Zenghelisem v Office for Metropolitan Architecture (OMA), roku 1979 založila v Londýně vlastní kancelář Zaha Hadid Architects. Vyučovala na Architectural Association, na katedře architektury Graduate School of Design Harvardské univerzity a na fakultě architektury Chi-

cagské univerzity. Působila jako hostující profesorka na Hochschule für Bildende Künste v Hamburku, Knolton School of Architecture v Ohio, Columbia University v New Yorku a Yale University v New Haven v Connecticutu. Je čestnou členkou American Academy of Arts and Letters a členkou American Institute of Architecture. V současné době působí jako profesorka na Vysoké škole užitého umění ve Vídni. V roce 2004 získala jako **první žena v historii architektury** nejvýznamnější světové ocenění – Pritzkerovu cenu [1].

Obr. 1 Hasičská zbrojnice Vitra – noční pohled

Obr. 2 Hasičská zbrojnice Vitra – denní pohled

Obr. 3 Landscape Formation One – noční pohled

Zaha Hadid je pověstná svým dekonstruktivistickým pojmáním stavební formy. K danému směru dospěla během studií na londýnské Architectural Association ve skupině architektů experimentujících s odkazem ruských konstruktivistů. Její stavby jsou jako expresionistické skulptury plné neklidu a dynamiky.

Podobný koncept charakterizuje stavbu **hasičské zbrojnice nábytkářské firmy Vitra ve Weil am Rhein v Německu** (1993, obr. 1, 2). Budova s ostrými hranami z monolitického pohledového železobetonu odráží jisté napětí a permanentní připravenost k hasičskému zásahu. Zcela netradiční je zde absence pravého úhlu v interiéru.

Nejrozlehlejší část stavby tvoří garáže, na jejichž podlaze jsou otištěny startovací dráhy vozidel. V severní části budovy

Obr. 4 Skokanský můstek Bergisel – pohled z dálky

se nacházejí šatny a sociální zařízení pro hasičský sbor, v patře pak jídelna s kuchyňským pultem a terasa, z ní lze vidět území Německa, Francie i Švýcarska.

Poté, co Vitra přestoupila na centrální hlásiče požáru ve výrobních halách, ztratila hasičská zbrojnice svůj význam. Dnes je v ní umístěna expozice sta kusů

sedacího nábytku přibližující vývoj jeho designu.

Vedle hasičské zbrojnice zrealizovala Zaha Hadid ve Weil am Rhein pro firmu Vitra další mistrovské dílo v podobě zahradního pavilonu s názvem **Landscape Formation One** (1999, obr. 3) [3].

Pavilon se nachází na okraji výstavní-

Obr. 5 Skokanský můstek Bergisel – noční pohled

Obr. 6 Phaeno Science Center – exteriér

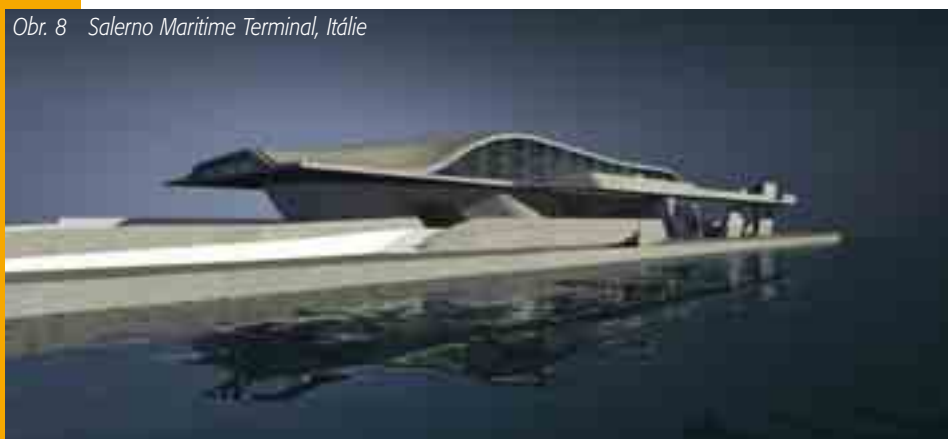
Obr. 7 Phaeno Science Center – interiér

ho parku na ploše 845 m² a zahrnuje výstavní sál, kavárnu, kanceláře a příslušenství parku. Architektonickou formu pavilonu tvoří tři odlišné betonové pásy, z nichž dva běží paralelně a třetí esovitý je protíná. Expresivní podoba domu z pohledového betonu v kombinaci se sklem se promítá i do interiéru, kde výstavní sál s kavárnou nabízí oživující prostorové kreace. Celou kompozici zajímavě doplňuje dřevěný obklad v prostoru vchodu a kanceláři místní asociace ochrany životního prostředí.

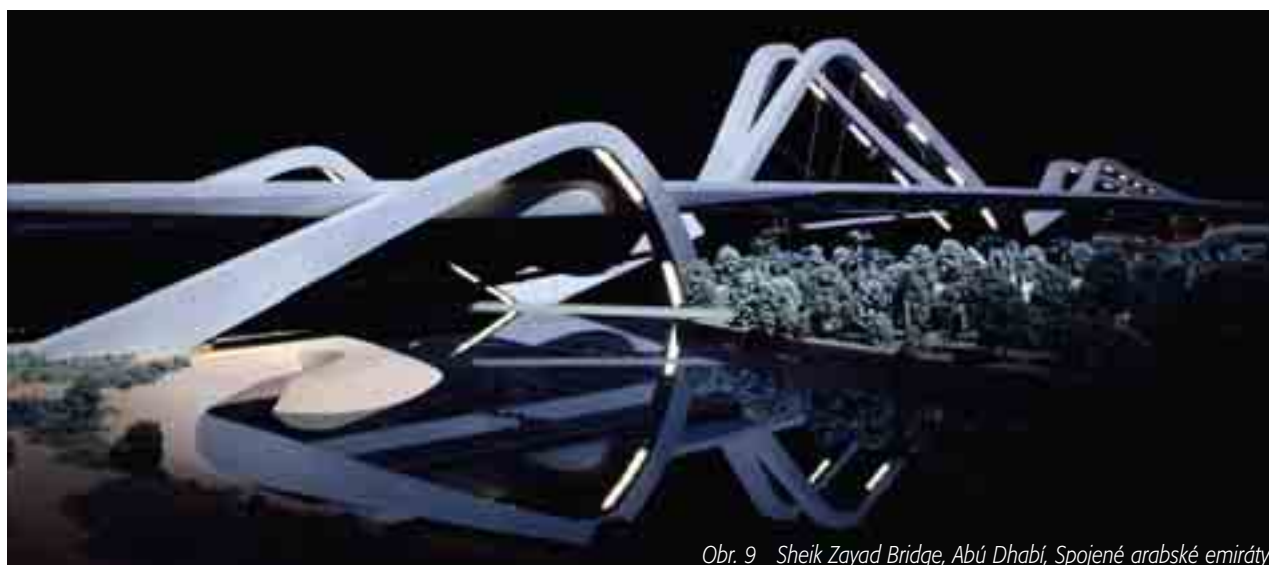
Vedle mnoha nerealizovaných projektů je Landscape Formation One jedním z mála příkladů dekonstruktivistických

Obr. 8 Salerno Maritime Terminal, Itálie

krajinných forem, jejichž jemné protáhlé linie rozdělují časoprostor a vytvářejí novou krajinu s novými křivkami [2].

V prosinci 1999 Zaha Hadid vyhrála mezinárodní soutěž na nový **Skokanský můstek Bergisel v Innsbrucku** (2002, obr. 4, 5). Hora Bergisel nad městem Innsbruck hostila zimní olympijské hry v letech 1964 a 1976. V 90. letech minulého století začal sportovní areál čelit potížím, zázemí nevyhovovalo mezinárodním pravidlům a skokani na lyžích létali mnohem dál než v 60. letech, proto bylo nutné přistoupit k zásadní

Obr. 9 Sheikh Zayed Bridge, Abú Dhabí, Spojené arabské emiráty

Obr. 10 Knihovna v Pau, Francie

přestavbě. Původní olympijský můstek od inženýra Horsta Passera z roku 1926 musel udělat místo nové konstrukci Zaha Hadid, která je kombinací betonové věže vysoké téměř 50 m a můstku dlouhého 90 m. Úzká věž má na vrcholu vyhlídkovou terasu a k transportu do kavárny s panoramatickým výhledem slouží dva výtahy [5].

Další pozoruhodný projekt Zaha Hadid **Phaeno Science Centre** (2005, obr. 6, 7) v německém Wolfsburgu doslova bourá hranice mezi stavebními prvky. Základy budovy o rozměrech 150 x 80 m tvoří suterénní parkoviště, v němž deset kónických železobetonových sloupů podporuje hlavní dvoupodlažní výstavní prostor o celkové ploše 12 000 m². Každý ze sloupů na parkovišti má odlišnou geometrii a v horní části mění svůj tvar. Čtyři sloupy jsou protaženy výstavními prostory až k ocelové konstrukci střechy, kterou podpírají.

Základová deska, kónické sloupy a většina fasády je z železobetonu bez dilatač-

Obr. 11 Olympijské Aquacentrum v Londýně

Obr. 12 Výstaviště v Miláně

ních spár a tvoří dohromady samostatnou strukturu. Fasáda je v některých místech zavěšena na stropní desku, někde je stropní deska naopak podporována fasádou. Hranice mezi stěnami a podlažními neexistují, sloupy mají sklon až 45° a plní zároveň funkci dvou stavebních prvků: oblouku a nosníku. Beton byl na stavbě Phaeno Science Centre ukládán do tradičního ručně vyráběného dřevěného bednění [4].

Kreativita Zaha Hadid významně poznamenala tvář světové architektury na přelomu dvou tisíciletí. Její nespočetné realizace, které najdeme na evropském a americkém kontinentu i v arabském světě, charakterizuje grációzní vrstvení, křížení a průniky objemů [2].

Redakce BETON TKS děkuje ateliéru Zaha Hadid za poskytnutí podkladů.

kj, jm

Literatura:

- [1] www.archiweb.cz
- [2] Krása skrytá v betonu, katalog výstavy fotografií betonových staveb, HeidelbergCement Central Europe, str. 6
- [3] Jodidio P.: Architecture Now!, Taschen GmbH, 2001, str. 220-227
- [4] Concrete Quarterly, Summer 2004, www.concretecentre.com
- [5] Oficiální stránky Zaha Hadid: www.zaha-hadid.com

Fotografie:

Portrét Zaha Hadid – Steve Double

Obr. 1 – 5 – Helene Binet

Obr. 6 – Klemens Ortmeier

VÝBĚR DALŠÍCH PROJEKTŮ ZAHA HADID

typ stavby	název	místo	rok dokončení
kulturní	Muzeum 19. století	Londýn, Velká Británie	1978
administrativní	Nizozemský parlament (rozšíření)	Hague, Nizozemí	1979
administrativní	Bydlení pro irského premiéra	Dublin, Irsko	1980
výšková	The Peak	Hong Kong, Čína	1983
dopravní	Hamburg Docklands	Hamburk, Německo	1986
administrativní	IBA – Hochhaus	Berlín, Německo	1994
kulturní	Budova opery	Cardiff, V. Británie	1994
administrativní	Komplex Spittelmarkt	Berlín, Německo	1998
kulturní	Serpentine Gallery Pavilion	Londýn, Velká Británie	2000
dopravní	Konečná stanice Hoenheim-sever	Štrasburk, Francie	2001
kulturní	Muzeum moderního umění Maxi	Řím, Itálie	2003
kulturní	Contemporary Arts Centre	Cincinnati, USA	2004
administrativní	Centrála BMW	Lipsko, Německo	2005
dopravní	Viadukty Spittelau	Vídeň, Rakousko	2005
kulturní	Rozšíření muzea Ordrupgaard	Kodaň, Dánsko	2005
dopravní	Salerno Maritime Terminal	Salerno, Itálie	2006 (obr. 8)
dopravní	Sheik Zayad Bridge	Abú Dhabí, SAE	2007 (obr. 9)
administrativní	CMA CGM Headquarters	Marseilles, Francie	2008
dopravní	Napoli-Afragola Station	Neapol, Itálie	2008
kulturní	Pau Library	Pau, Francie	2008 (obr. 10)
sportovní	Olympic Aquatic Centre	Londýn, Velká Británie	2008 (obr. 11)
výšková	Milano Fiera Masterplan & Tower	Milán, Itálie	2014 (obr. 12)